

23.02.2023

POL-2023-21835

Eduskunta
Hallintovaliokunta**Keskusrikospoliisin lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle asiassa U111/2022vp**

Eduskunnan hallintovaliokunta on 17.2.2023 lähettämällään kirjeellä pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista lausuntoa ja asiantuntijakuulemistä 24.2.2023 asiassa: U 111/2022 vp; Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi lentomatkustajia koskevien ennakkomatrustustietojen keräämisestä ja siirtämisestä (API-asetukset).

Keskusrikospoliisi kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Keskusrikospoliisi tukee komission esittämiä, valtioneuvoston kirjelmässä esiteltäviä uusia asetusehdotuksia ja ehdotusten tavoitteita, mutta haluaa myös nostaa esille huomioita asetusesityksen sisällöstä, erityisesti soveltamisalaa koskevista rajoituksista ja rajoitusten vaikutuksista. Nykytilanteessa Suomessa ulkorajaliikenteen ennakkomatrustustietojen (jäljempänä API-tiedot) käsittelystä on vastannut Rajavartiolaitos. API -tietojen lainvalvontakäyttö on API -direktiivistä (2004/82/EC) johtuen ollut hyvin rajattua.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on yksi poliisin ydintävistä, sisältäen terrorismin ja vakavan rikollisuuden vaikutusten ennaltaehkäisemisen. Terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjunnassa on välttämätöntä, että nimetyillä viranomaisilla on tehtäviensä hoitamiseksi käytössään mahdollisimman ajantasaiset tiedot. Asetusmuutokset mahdollistavat API -tietojen käytön terrorismin ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa, sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten. Näin ollen API- ja PNR -tietoja käytettäisiin rinnakkain lainvalvontatarkoituksessa, toinen toistaan täydentäen.

Keskusrikospoliisi on osallistunut aktiivisesti keskusteluun, jota käydään EU-jäsenmaiden kesken, sekä jäsenmaiden ja EU -komission välillä API -asetusten sisällöstä ja tulkinnasta. Jäsenmaiden kyvykkyys ja tarpeet API -tietojen vastaanottoon ja käsittelyyn ovat hyvin vaihtelevat.

Suomessa API -tietojen vastaanottokyky on jo hyvin pitkälle vietyä ja Suomessa on erinomaisen laajat kokemukset API- ja PNR -tietojen sekä muiden matkustajatietojen käsittelyn merkityksestä, sekä tietojen tarjoamasta lisäarvosta terrorismin ja vakavan rikollisuuden ennalta estämisessä, paljastamisessa ja tutkinnassa. Keskusrikospoliisi haluaa korostaa, että uudet asetuk-

set eivät saa heikentää poliisin nykyisiä matkustajatietojen käytön edellytyksiä, muiden jäsenmaiden API/PNR -kyvykkyyksien yhtenäistämisen kustannuksella.

Asetusehdotuksista ja soveltamisalasta

Asetusehdotusten, erityisesti lainvalvontakäyttöön liittyvän API -asetuksen tavoitteet ovat kannatettavat. Asetukset saattavat voimaan aiempaa yhdenmukaisemmat sekä yksityiskohtaisemmat säännöt lentoliikenteen matkustajien API -tietojen kattavammalle keräämiselle ja siirtämiselle ulkorajatarkastusten asianmukaiseksi järjestämiseksi ja tehostamiseksi, sekä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi, tutkimiseksi ja syytetoimiin saattamiseksi.

Asetukset yhdenmukaistavat API- ja PNR -tietojen käsittelyä sekä tietojen käytettävyyttä lainvalvontatarkoituksessa. Ehdotusten perusteella matkustajatietokeskus (PIU) kykenee kattavampaan matkustajien arviointiin EU-alueen sisäisillä lennoilla, joilta kerättäisiin jatkossa sekä API- että PNR-tietoja. API-tietojen ja PNR-tietojen yhdistetty käyttö tarjoaa aiempaa paremmat edellytykset varmistaa muun muassa matkustajien henkilöllisyys sekä varatun matkan tosiasiallinen toteutuminen, jolloin menettely parantaa huomattavasti PNR -tietojen luotettavuutta, mahdollistaa poliisin resurssien oikea-aikaisen kohdentamisen, sekä entistä tarkkarajaisemmat kohdevalintasäännöt. Yhdessä asetusehdotuksiin sisältyvien suojoitoiden kanssa tämä parantaa matkustajatietojen käsittelyprosessin oikeusvarmuutta sekä matkustajien että liikenteenharjoittajien näkökulmista.

Keskusrikospoliisi haluaa nostaa esille muutamia huomioita asetusesitysten sisällöstä ja soveltamisalasta. Uudet asetusehdotukset koskevat esitetysti vain lentoliikenteen matkustajia. Muista matkustusmuodoista, eli meri-, raide- ja kumipyöräliikenteestä suunnitellaan säädettävän eri säädöspohjalla tai kansallisesti.

Esiteltävien asetusten tavoitteena on nimenomaan yhdenmukaistaa API- ja PNR -tietojen käytettävyys ja käsittely, sekä asettaa yksityiskohtaisemmat liikenteenharjoittajia koskevat säännöt API -tietojen keräämiselle EU:n laajuisesti. Samassa yhteydessä olisi siten tarkoituksenmukaista säätää yhdenmukaisesti myös muista matkustusmuodoista saatavien tietojen käytettävyydestä, käsittelystä, säilyttämisestä, sekä liikenteenharjoittajien velvollisuuksista.

Suomessa on toteutettu liikennemuotoneutraali API -tietojen käsittely jo API direktiiviin (2004/82/EC) perustuen. Rajavartiolaitos on käsitellyt API -tietoa EU - ulkorajaliikenteessä jo yli kymmenen vuotta liikennemuotoneutraalisti, lento, laiva ja raideliikenteestä. Poliisi vastaanottaa ja käsittelee lento- ja laivamatkustajaliikenteen matkustajatietoa (API-, PNR-, AI-tietoa) rikostorjuntatarkoituksessa PTR matkustajatietokeskuksessa vuosi tasolla noin 25 miljoonasta matkustajasta. Liikenteenharjoittajilla ja viranomaisilla on tekninen

kyvykkyys toimittaa ja vastaanottaa matkustajatietoa liikennemuotoneutraalisti.

Liikennemuotoneutraali yhdenmukaistaminen tarjoaisi huomattavaa lisäarvoa nykytilaan niin viranomaisten matkustajatietojen käsittelyprosessissa ja tietojen hyödynnettävyydessä, samoin kuin tietojärjestelmätoteutuksessa, -kehityksessä ja -ylläpidossa. Lisäarvo olisi mitattavissa niin toiminnan tehokkuudessa kuin taloudellisina kustannussäästöinä. Tehokkuus ja kustannussäästöt koskevat viranomaisia (esim. tunnistaminen), sekä toisaalta myös liikenteenharjoittajia, joille osoitetut tiedonsaantipyynnöt vähenisivät merkittävästi.

Rikostorjunnallisesti asetusten soveltamisalan rajaaminen koskemaan vain lentoliikennettä, jättämällä muut liikennemuodot ulkopuolelle, mahdollistaisi rikollisten liikkumisen muilla liikennemuodoilla lentoliikennettä riskittömämmin.

Huomioitava seikka lienee myös, että API -asetukset asettavat eri liikennemuotojen liikenteenharjoittajat erilaiseen asemaan, kun vain lentoliikenteenharjoittajille asetetaan vaatimuksia tietojen keräämisestä ja toimittamista tarkoin määrätyn prosessi- ja sisältövaatimuksin, liikenteenharjoittajia koskevien seuraamusmaksujen uhalla.

EU:n laajuinen sääntely varmistaisi yhtäältä sen, että liikenteenharjoittajat noudattavat säädettyjä vaatimuksia tietojen keräämisestä ja siirtämisestä yhdenmukaisesti, ja toisaalta myös varmistaisi kaikkien matkustusmuotojen matkustajatietojen käsittelyssä yhtenäiset EU:n perusoikeuskirjaan sisältyvien perusoikeuksien, erityisesti oikeuksien yksityisyyteen ja henkilötietojen suojaan, sekä niistä aiheutuvien välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimusten noudattamisen sekä yhtenäisen valvonnan tason.

Keskusrikospoliisi kannattaa esitystä ja sen tavoitteita edellä kommentoidun mukaisesti.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikoskomisario

Janne Saarinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.02.2023 klo 11:23. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Kirjoita tähän

Jakelu

Kirjoita tähän tai valitse Muut toiminnot - Jakelu, Tiedoksi, Läsnä

Tiedoksi

Kirjoita tähän tai valitse Muut toiminnot - Jakelu, Tiedoksi, Läsnä